

حداقل مقررات معیار برای رفتار با زندانیان

مصوب نخستین کنگره سازمان ملل متحد درباره پیشگیری از جرم و رفتار با مجرمان که در سال ۱۹۵۵ در ژنو تشکیل شد و با قطعنامه‌های (بیست و چهارم) C ۶۶۳ مورخ ۲۱ ژوئیه ۱۹۵۷ و ۲۰۷۶ (شصت و دوم) مورخ ۱۳ مه ۱۹۷۷ شورای اقتصادی و اجتماعی به تصویب آن رسید.

ملاحظات مقدماتی

۱- هدف از اعلام مقررات زیر توصیف مشروح نظامی نمونه از نهادهای کیفری نیست. این مقررات درصدد است، بر مبنای اجماع کلی اندیشه معاصر و عناصر ضروری کارآمدترین نظام‌های امروزی، فقط آنچه را که عموماً به عنوان اصل و کار خوب در رفتار با زندانیان و اداره زندان‌ها پذیرفته شده، شرح دهد.

۲- با توجه به تنوع فراوان شرایط حقوقی، اجتماعی، اقتصادی و جغرافیایی جهان، آشکار است که امکان اجرای تمام این مقررات در همه جا و همیشه وجود ندارد. با این حال با علم به این‌که در کل واجد حداقل شرایطی هستند که از طرف سازمان ملل متحد به عنوان شرایط مناسب پذیرفته شده است، می‌توانند برای ترغیب و تحریک تلاشی مداوم به منظور غلبه بر دشواری‌های عملی در مسیر اجرای آنها، مفید باشند.

۳- به عبارت دیگر، این مقررات مربوط به حوزه‌ای هستند که در آن اندیشه، مدام در حال رشد و تحول است. هدف از اجرای آنها جلوگیری از تجربه و تمرین نیست مشروط بر این‌که با اصول مربوطه هماهنگ باشند و بخواهند هدف‌هایی را که از متن مقررات به صورت یک مجموعه ناشی می‌شوند، تکمیل کنند. با این روحیه، مجاز شمردن انحراف از این مقررات برای سرپرستی مرکزی زندان همیشه قابل توجیه خواهد بود.

۴- (۱) بخش اول این مقررات به مدیریت عمومی زندان‌ها مربوط می‌شود، و در مورد همه دسته‌بندی‌های زندانیان، جنایی یا مدنی، محاکمه نشده یا محکوم شده، از جمله زندانیان مشمول «مقررات امنیتی» یا مقررات تادیبی که قاضی دستور داده قابل اجرا است. (۲) بخش دوم شامل مقرراتی است که فقط در مورد دسته‌بندی‌های ویژه، که در هر قسمت پخش شده‌اند، قابل اجرا است. با وجود این، مقررات تحت قسمت ب، که در مورد زندانیان محکوم شده قابل اجرا است، باید به طور مساوی در مورد دسته‌بندی‌های زندانیان، که در قسمت‌های ب، ج و د پخش شده‌اند اجرا شود مشروط بر این‌که با مقررات حاکم بر آن دسته‌بندی‌ها تضاد نداشته و به نفع آنها باشد.

۵ (۱) - این مقررات درصدد اداره مدیریت زندان‌ها برای جوانان مانند کانون‌های اصلاح و تربیت نیست بلکه به طور کلی بخش اول به طور یکسان در چنین زندان‌هایی قابل اجرا خواهد بود. (۲) دسته‌بندی زندانیان جوان باید شامل حداقل همه جوانانی باشد که در حوزه دادگاه‌های نوجوانان قرار می‌گیرند. به عنوان یک قایده و قانون، جوانان نباید به زندان محکوم شوند.

بخش اول

مقررات دارای کاربرد عمومی

اصول پایه

۶ - (۱) مقررات زیر باید بی طرفانه اعمال شوند. در زمینه‌های نژاد، رنگ، جنسیت، زبان، دین، عقیده سیاسی یا عقاید دیگر، منشا ملی یا اجتماعی، دارایی، ولادت یا موقعیت‌های دیگر نباید تبعیض اعمال شود. (۲) به عبارت دیگر، ضروری است به اعتقادات دینی و دستورهای اخلاقی گروهی که زندانی به آن تعلق دارد احترام گذاشته شود.

ثبت

۷- (۱) در هر جا که اشخاص زندانی هستند باید دفترچه ای جلددار و صحافی شده با صفحات شماره دار موجود باشد که با ورود هر زندانی مشخصات زیر در آن ثبت شود:
(الف) اطلاعاتی درباره هویت او؛
(ب) دلایل توقیف و نهاد دستور دهنده؛
(ج) روز و ساعت ورود و ترخیص او.

۲) هیچ شخصی را نمی‌توان بدون دستور بازداشت معتبر، که جزئیات آن پیشتر در دفتر مربوطه ثبت شده باشد، در زندان پذیرفت.

جداسازی دسته‌ها

- ۸ - دسته‌های گوناگون زندانیان باید در زندان‌های جدا با بخش‌های جداگانه زندان‌ها، با توجه به جنسیت، سن، سابقه جنایی، دلیل قانونی برای بازداشت و ضرورت‌های رفتار با آنان نگهداری شوند. بنابر این، الف) مردان و زنان تا حد امکان باید در زندان‌های جداگانه نگهداری شوند؛ در زندانی که مردان و زنان را نگهداری می‌کند تمام قسمت‌های اختصاص داده شده به زنان باید کاملاً جدا باشد؛ ب) زندانیان محاکمه نشده باید جدا از زندانیان محکوم شده نگهداری شوند؛ ج) اشخاصی که به علت بدهکاری مالی زندانی شده‌اند و سایر زندانیان مدنی باید جدا از اشخاصی نگهداری شوند که به دلیل جرم جنایی زندانی شده‌اند؛ د) زندانیان جوان باید جدا از بزرگسالان نگهداری شوند.

محل خواب

- ۹ - (۱) جایی که محل خواب در داخل سلول‌های انفرادی یا اتاق‌ها است، هر زندانی شب‌ها باید یک سلول یا اتاق داشته باشد. اگر، بنا به دلایل ویژه، مانند زیادی موقت تعداد زندانیان، برای مدیریت مرکزی زندان استثناً قائل شدن در این قاعده ضروری شود، خوابیدن دو زندانی در یک سلول یا اتاق کاری مطلوب نیست.
- (۲) جایی که از خوابگاه استفاده می‌شود، خوابگاه‌ها باید در اختیار زندانیان قرار گیرد که به دقت انتخاب شده‌اند تا برای هم‌نشینی با یکدیگر در آن شرایط مناسب باشند. شب‌ها، هم‌آهنگ با ماهیت زندان، باید نظارت منظم صورت گیرد.

۱۰ - همه محل‌هایی که برای استفاده زندانیان در نظر گرفته شده و به‌ویژه همه محل‌های خواب باید از همه امکانات بهداشتی برخوردار باشند، توجه لازم به شرایط آب و هوای آن و به‌ویژه به مقدار هوا، حداقل مساحت کف، نور، گرما و تهویه مبذول شود.

۱۱ - در همه جاهایی که لازم است زندانیان در آنها زندگی یا کار کنند،

- الف) پنجره‌ها باید آنقدر بزرگ باشند که زندانیان بتوانند با نور طبیعی مطالعه یا کار کنند و چنان ساخته شده باشند که امکان ورود هوای تازه را به اتاق فراهم سازند حتی اگر تهویه مصنوعی داشته باشند؛
- ب) باید نور مصنوعی کافی برای زندانیان فراهم شود تا بدون آسیب رسیدن به چشم مطالعه و کار کنند.

۱۲ - تاسیسات بهداشتی باید کافی باشد تا همه زندانیان بتوانند هنگام ضرورت و به روشی تمیز و مناسب، قضای حاجت کنند.

۱۳ - تاسیسات کافی حمام و دوش باید فراهم باشد تا هر زندانی بتواند و ملزم شود در دمایی متناسب با اقلیم، به دفعاتی که برای بهداشت عمومی، برحسب فصل و منطقه جغرافیایی، اما حداقل یک بار در هفته، در آب و هوای معتدل استحمام کند یا دوش بگیرد.

۱۴ - همه بخش‌های یک زندان که به طور منظم مورد استفاده زندانیان است باید به طور مناسبی نگهداری و همیشه با دقت تمیز شود.

بهداشت شخصی

۱۵ - زندانیان باید ملزم شوند خود را پاکیزه نگهدارند، و به این منظور باید آب و وسایل توالی که برای بهداشت و پاکیزگی لازم است در اختیارشان گذاشته شود.

۱۶ - برای این که زندانیان ظاهری خوب و متناسب با عزت نفس خود داشته باشند، امکان مراقبت درست از موی سر و ریش آنان باید فراهم باشد و مردان باید بتوانند به طور منظم ریش خود را اصلاح کنند.

پوشاک و وسایل و جای خواب

۱۷ - (۱) به هر زندانی که مجاز به پوشیدن لباس خاص خود نیست باید مقداری لباس مناسب از نظر آب و هوا و بهداشت داده شود. چنین لباس‌هایی به هیچ وجه نباید موجب اهانت یا تحقیراً میز باشد.

۲) همه لباس‌ها باید پاکیزه بوده و در شرایط مناسب نگهداری شود. لباس‌های زیر باید هر چند دفعه که برای حفظ بهداشت ضروری است، شسته شود.

۳) در شرایط استثنایی، هر بار که زندانی برای منظوری مجاز به بیرون از زندان برده می‌شود، باید به او اجازه داده شود لباس‌های متعلق به خود یا لباس‌هایی را که جلب توجه نمی‌کند، بپوشد.

۱۸- اگر به زندانیان اجازه داده می‌شود لباس متعلق به خود را بپوشند، برای انتقال لباس‌ها به زندان و تضمین پاکیزگی و مناسب بودن آنها باید ترتیبات لازم داده شود.

۱۹- به هر زندانی، مطابق با ضوابط محلی یا ملی، باید تختخواب جداگانه، با رختخواب جدا و کافی پاکیزه و در شرایط خوب تحویل و به دفعات کافی تعویض شود تا پاکیزگی آن تضمین گردد.

غذا

۲۰- (۱) مدیریت زندان به هر زندانی باید در ساعات معمول غذای مقوی که برای سلامت و توانایی او کافی بوده، و کیفیت خوب داشته و به خوبی تهیه و سرو شود، تحویل دهد.

(۲) آب آشامیدنی باید در دسترس هر زندانی، هر گاه که نیاز داشته باشد، قرار داشته باشد.

ورزش و نرمش

۲۱- (۱) هر زندانی که به کار دره‌های آزاد اشتغال ندارد، اگر هوا اجازه دهد، باید هر روز حداقل یک ساعت نرمش مناسب در هوای آزاد داشته باشد.

(۲) زندانیان جوان و زندانیان دیگر دارای سن و فیزیک مناسب، در طول دوره ورزش باید تحت آموزش ورزشی و تفریحی قرار گیرند. به این منظور تاسیسات و تجهیزات لازم باید فراهم شود.

خدمات پزشکی

۲۲- (۱) در هر زندان باید حداقل یک پزشک با صلاحیت، با اطلاعاتی درباره روانپزشکی، در دسترس باشد. خدمات پزشکی باید در رابطه نزدیک با مدیریت عمومی بهداشت جامعه یا کشور سازمان داده شود. این خدمات باید شامل خدمت یک روانپزشک برای تشخیص و در موارد مناسب، مداوای حالات نابهنجاری روانی باشد.

(۲) زندانیان بیمار که نیاز به مداوای تخصصی دارند باید به موسسات تخصصی یا بیمارستان‌های عادی منتقل شوند. هر زندانی که در داخل آن بیمارستان هست، تجهیزات، لوازم و وسایل پزشکی آن باید برای مراقبت‌های بهداشتی و مداوای زندانیان بیمار مناسب و کارکنان آن آموزش‌های لازم دیده باشند.

(۳) خدمات دندانپزشکی با صلاحیت باید در دسترس همه زندانیان باشد.

۲۳- (۱) در زندان‌های زنان باید مکان ویژه برای همه مراقبت‌ها و مداوای قبل و بعد از زایمان وجود داشته باشد. اقدامات لازم برای تولد نوزادان در بیمارستانی بیرون از زندان، هر گاه عملی باشد، باید انجام شود. اگر کودکی در زندان به دنیا آید، این موضوع نباید در گواهی تولد او ذکر شود.

(۲) در جایی که نگهداری کودکان شیرخوار با مادران‌شان در زندان مجاز است، برای ایجاد شیرخوارگاه دارای کارکنان واجد شرایط، و این که این کودکان هنگامی که تحت مراقبت مادران خود نیستند، در کجا باید نگهداری شوند، باید اقدام لازم انجام شود.

۲۴) پزشک زندان پس از پذیرش هر زندانی باید هر چه زودتر، آن طور که لازم است، با نگاهی به‌ویژه برای پی بردن به بیماری جسمی یا روحی و انجام کلیه اقدامات ضروری؛ جداسازی زندانیان مشکوک به ابتلا به بیماری‌های عفونی یا مسری؛ توجه به نقص‌های جسمی یا روانی که ممکن است مانع از بازپروری شود، و تعیین توانایی جسمی هر زندانی برای کار، او را ببیند و معاینه کند.

۲۵- (۱) پزشک زندان باید مراقبت از بهداشت جسمی و روانی زندانیان را به عهده داشته باشد و باید روزانه همه زندانیان بیمار، همه زندانیانی که از بیماری شکایت دارند، و هر زندانی که توجه او به‌ویژه به او جلب می‌شود، را ببیند.

(۲) پزشك زندان هرگاه متوجه شود سلامت جسمي يا رواني يك زنداني بر اثر حبس مداوم يا هر علت ديگر ناشي از حبس به حد زيان آوري تحت تاثير قرار گرفته يا خواهد گرفت بايد موضوع را به مدير زندان اطلاع دهد.

۲۶- (۱) پزشك زندان بايد به طور مرتب مسائل زير را بازرسي و با مدير زندان درباره آنها مشورت کند:

(الف) كيفيت، كميت و آماده كردن و تحويل دادن غذا؛

(ب) بهداشت و پاكيگي زندان و زندانيان؛

(ج) وضع دفع فاضلاب، گرما، نور و تهويه هواي زندان؛

(د) رعايت مقررات مربوط به تربيت بدني و ورزش، در مواردی که پرسنل فني مسوول اين فعاليتها وجود نداشته باشد.

(۲) مدير زندان بايد به گزارشها و توصيههايي که پزشك زندان تسليم ميکند براساس مقررات ۲۵ (۲) و ۲۶ رسيدگي کند، و در صورتی که با توصيههاي ارائه شده موافق باشد، بايد گامهاي فوري براي عمل به آن توصيهها بردارد؛ اگر اين توصيهها در حوزه صلاحيت و توان او نباشد يا با آنها موافق نباشد، بايد بلافاصله گزارش خود و توصيه پزشك زندان را به نهاد بالاتر تسليم کند.

انضباط و مجازات

۲۷- انضباط و نظم بايد با فاطعيت حفظ شود، اما بدون محدوديت بيشتري از آنچه که براي حبس امن و زندگي اجتماعي داراي نظم لازم است.

۲۸- (۱) هيچ زنداني در هيچ موقعيت انضباطي، نبايد در خدمت زندان به کار گرفته شود.

۲- به هر حال، اين امر نبايد مانع از انجام کارکرد درست نظامهاي مبتني بر خودگرداني شود، که براساس آن انجام فعاليتها يا مسئوليتهاي ويژه اجتماعي، آموزشي يا ورزشي، تحت نظارت، به زندانياني محول ميشود که براي مداوا به صورت گروه شکل گرفتهاند.

۲۹- موارد زير بايد هميشه به وسيله قانون يا با نظارت نهاد صالح اداري تعيين شود.

(الف) رفتار و کرداري که جرم انضباطي به حساب ميآيد؛

(ب) انواع و زمان مجازاتي که ممکن است اعمال شود؛

(ج) نهادي که صلاحيت تحمیل و اعمال چنين مجازاتي را دارد؛

۳۰- (۱) هيچ زنداني نبايد مجازات شود مگر براساس مفاد چنين قانون يا مقرراتي، و هيچ زنداني نبايد هرگز دو بار براي يك خلاف مجازات شود.

(۲) هيچ زنداني نبايد مجازات شود مگر اين که خلاف نسبت داده شده به او به اطلاع وي رسانده و فرصت مناسب براي دفاع به او داده شده باشد. نهاد ذيبصلاح بايد بررسي کامل درباره اين موضوع به عمل آورد.

(۳) هر جا ضروري و عملي باشد بايد به زنداني اجازه داده شود به وسيله يك مترجم از خود دفاع کند.

۳۱- تنبيه بدني، تنبيه با قرار دادن زنداني در سلولي تاريخ، و کليه مجازاتهاي بيرحمانه، غيرانساني يا تحقير آميز براي جرايم انضباطي بايد به کلي ممنوع شود.

۳۲- (۱) هيچ زنداني نبايد از طريق حبس در فضاي بسته يا کاهش جيره غذايي مجازات شود مگر اين که پزشك زنداني را معاينه و کتبا گواهي کرده باشد که وي براي تحمل آن مناسب است.

(۲) اعمال هر مجازات ديگري که ممکن است سلامت جسمي و رواني زنداني را به خطر اندازد ممنوع است. در هيچ موردی چنين مجازاتي نبايد برخلاف اصول ذکر شده در ماده ۳۱ يا انحراف از آن باشد.

(۳) پزشك زندان بايد هر روز زندانياني را که تحت چنين مجازاتهاي هستند معاينه کند و در صورتی که براي سلامت جسمي يا رواني زنداني خاتمه دادن يا تغيير مجازات را ضروري تشخيص ميدهد، موضوع را به رئيس زندان توصيه کند.

ابزار و وسایل محدودیت

۳۳- از وسایل ایجاد محدودیت، مانند دستبند، زنجیر، غل و زنجیر، لباس‌های دست و پاگیر و مهارکننده هرگز نباید برای مجازات استفاده شود. علاوه بر این از زنجیر یا غل و زنجیر نباید به عنوان وسایل محدودکننده سود برد. سایر وسایل محدود کننده را در غیر از شرایط زیر نباید به کاربرد:

(الف) به عنوان اقدام احتیاطی هنگام انتقال زندانیان برای جلوگیری از فرار، مشروط بر این که هنگام حضور زندانی در نهادی اداری یا قضایی آنها را بردارند؛

(ب) به دلایل پزشکی با نظارت پزشک زندان؛

(ج) به دستور مدیر زندان، در صورتی که شیوه‌های دیگر کنترل موثر واقع نشود، به منظور ممانعت از لطمه زدن زندانی به خود یا به دیگران یا زیان وارد کردن به اموال؛ در چنین مواردی مدیر زندان باید بلافاصله با پزشک زندان مشورت کرده و به نهاد اداری مافوق گزارش دهد.

۳۴- مدیریت مرکزی زندان باید درباره الگوها و شیوه استفاده از وسایل محدودکننده تصمیم بگیرد. از چنین وسایلی نباید بیش از زمانی که به شدت مورد نیاز است، استفاده کرد.

دادن اطلاعات به زندانیان و گرفتن شکایات آنان

۳۵- (۱) هنگام پذیرش هر زندانی باید اطلاعات کتبی درباره مقررات مربوط به رفتار با زندانیان مشابه او، مقتضیات انضباطی زندان، روش‌های مجاز گرفتن اطلاعات و شکایت کردن، و کلیه مسایل مشابه دیگر که ضروری هستند تا او را قادر سازند حقوق و تعهدات خود را درک کند و خود را با زندگی در زندان تطبیق دهد، در اختیار او گذاشته شود.

(۲) در صورتی که زندانی بیسواد باشد، اطلاعات فوق باید به طور شفاهی به او منتقل شود.

۳۶- (۱) هر زندانی باید امکان داشته باشد در هر روز هفته تقاضاها یا شکایات را به مدیر زندان یا نماینده مجاز او بدهد.

(۲) امکان طرح تقاضا یا شکایات به بازرس زندان‌ها هنگام بازرسی باید وجود داشته باشد. زندانیان باید امکان گفتگو با بازرس یا با هر مقام بازرسی کننده دیگر بدون حضور مدیر یا سایر کارکنان زندان داشته باشند.

(۳) همه زندانیان باید اجازه داشته باشند از طریق مجاری تصویب شده به مدیریت مرکزی زندان، به نهاد قضایی یا سایر نهادهای مربوطه، بدون محدودیت اما به شکل مناسب، تقاضا یا شکایت کنند.

(۴) به همه تقاضاها یا شکایات، مگر آنهایی که آشکارا بی معنی و سطحی یا بی اساس باشند، باید بلافاصله رسیدگی و بدون تأخیر غیرضروری پاسخ داده شود.

تماس با دنیای خارج از زندان

۳۷- زندانیان باید اجازه داشته باشند، تحت نظارت ضروری، با خانواده و دوستان خود در فواصل منظم از طریق نامه یا ملاقات حضوری ارتباط برقرار کنند.

۳۸- (۱) زندانیان خارجی باید تسهیلات معقول برای برقراری ارتباط با نمایندگان دیپلماتیک و کنسولی کشور خود داشته باشند.

(۲) زندانیانی که تبعه کشورهای فاقد نمایندگی دیپلماتیک یا کنسولی در کشور باشند و پناهندگان یا اشخاص فاقد کشور باید از تسهیلات مشابه برای برقراری ارتباط با نماینده دیپلماتیک کشوری که حافظ منافع آنان است، یا هر مقام ملی یا بین‌المللی، که وظیفه او حمایت از چنین اشخاصی است، برخوردار باشند.

۳۹- زندانیان باید با خواندن روزنامه‌ها، نشریات ادواری یا انتشارات ویژه زندان، رادیو، سخنرانی یا هر وسیله مشابه مجاز یا تحت کنترل مدیریت زندان، به طور مرتب در جریان خبرهای مهمتر قرار گیرند.

کتاب‌ها

۴۰- هر زندان باید برای استفاده همه گروه‌های زندانیان، کتابخانه با کتاب‌های کافی سرگرمی و آموزشی داشته باشد و زندانیان باید تشویق شوند از کتابخانه استفاده کامل ببرند.

دین

۴۱- (۱) اگر زندان تعداد کافی زندانی بیرون دین داشته باشد، نماینده‌ای باصلاحیت از آن دین باید منصوب یا تایید شود. اگر تعداد زندانیان ایجاب کند و شرایط اجازه دهد، حضور نماینده فوق باید بر مبنای تمام وقت باشد.

(۲) نماینده‌ای با صلاحیت که بر اساس پاراگراف (۱) منصوب یا تایید شده باشد باید مجاز باشد در زمان‌های مناسب مراسم منظم دینی انجام دهد و این مراسم را به‌طور خصوصی نیز برای زندانیان هم دین خود به عمل آورد.

(۳) دسترسی به نماینده با صلاحیت هیچ دینی نباید از هیچ زندانی دریغ شود.

۴۲- تا آنجا که عملی باشد، هر زندانی باید اجازه داشته باشد نیازهای زندگی دینی خود را با شرکت در مراسم دینی که در زندان به‌جا می‌آید و داشتن کتاب‌های دینی، اقامه و آموزش مذهب خود ارضا نماید.

نگهداری وسایل زندانی

۴۳- (۱) کلیه پول، وسایل گرانبها، لباس و سایر لوازم متعلق به زندانی که بر اساس مقررات زندان مجاز نیست آنها را همراه داشته باشد، هنگام ورود او به زندان باید درجایی امن در زندان نگهداری شود. فهرست وسایل زندانی باید به امضا او برسد. برای نگهداری این وسایل در شرایط خوب باید اقدام شود.

(۲) هنگام آزادی زندانی، کلیه اشیاء و پول وی باید به وی برگردانده شود جز مقداری از پول که مجاز بوده خرج کند یا وسایلی را که به خارج زندان فرستاده، یا بعضی از لباس‌هایی که به دلایل بهداشتی از بین بردن آنها ضرورت یافته است. زندانی باید رسید دریافت وسایل و پول برگردانده شده را امضا کند.

(۳) درباره هر مقدار پول یا وسیله که از بیرون برای زندانی فرستاده می‌شود باید به همین ترتیب رفتار شود.

(۴) اگر زندانی ماده مخدر یا دارو به زندان بیاورد پزشک زندان باید درباره چگونگی استفاده از آنها تصمیم بگیرد.

اطلاع دادن مرگ، بیماری، انتقال و غیره

۴۴- (۱) به محض مرگ یا بیماری شدید یا جراحی جدی زندانی، یا انتقال او به‌جایی دیگر برای مداوای بیماری روانی، مدیر زندان باید بلافاصله به همسر زندانی، در صورتی که متاهل باشد، یا نزدیکترین قوم و خویش او اطلاع دهد و در هر صورت باید به هر شخص دیگری که پیشتر به‌وسیله زندانی معرفی شده، اطلاع دهد.

(۲) مرگ یا بیماری شدید هر قوم و خویش نزدیک زندانی باید بلافاصله به او اطلاع داده شود، در صورت بیماری جدی یک قوم و خویش نزدیک، به زندانی باید اجازه داده شود، هرگاه شرایط اجازه دهد، همراه مامور یا به تنهایی به عیادت او برود.

(۳) هر زندانی حق دارد خبر زندانی شدن یا انتقال خود به زندانی دیگر را بلافاصله به خانواده‌اش اطلاع دهد.

جابه‌جایی زندانیان

۴۵- (۱) انتقال زندانیان به زندانی دیگر تا حد امکان باید از دید عموم پنهان باشد و اقدامات ایمنی مناسب برای محافظت آنان از توهین، کنجکاو و تبلیغات به هر شکلی، انجام شود.

(۲) انتقال زندانیان در وسایل نقلیه فاقد تهویه یا نورکافی، یا به هر طریقی که آنان را در معرض دشواری جسمی غیرضروری قرار دهد، باید ممنوع باشد.

(۳) حمل و نقل زندانیان باید با هزینه زندان باشد و شرایط یکسان برای تمامی آنان فراهم شود.

کارکنان زندان

۴۶- (۱) مدیریت زندان باید پیش‌بینی‌های لازم را برای گزینش دقیق هر رده از کارکنان به عمل آورد، زیرا اداره درست زندان‌ها به درستکاری، انسانیت، توانایی حرفه‌ای و شایستگی شخصی آنان برای کار بستگی دارد.

(۲) مدیریت زندان باید پیوسته درصد آگاه کردن و حفظ این آگاهی در اذهان کارکنان زندان و مردم و متقاعد کردن آنان نسبت به این امر باشد که این کار خدمتی اجتماعی با اهمیت بسیار است و به این منظور از تمام وسایل لازم برای آگاه کردن مردم باید استفاده شود.

(۳) برای تضمین تحقق هدف‌های فوق، کارکنان باید بر اساس تمام وقت به عنوان ماموران حرفه‌ای زندان منصوب و کارمند دولت با امنیت شغلی بوده و فقط بر اساس رفتار خوب، کارایی و آمادگی جسمی انتخاب شوند. حقوق کارکنان باید برای جذب و حفظ مردان و زنان مناسب کافی باشد؛ مزایای شغلی و شرایط خدمت با توجه به ماهیت سنگین و طاقت‌فرسای این کار باید مناسب باشد.

۴۷- (۱) کارکنان زندان باید دارای میزان آموزش و هوش کافی باشند.

(۲) به کارکنان پیش از شروع کار باید دوره آموزشی درباره وظایف عمومی و اختصاصی کار آنان داده شود و آزمون‌های نظری و عملی را بگذرانند.

(۳) کارکنان پس از شروع کار و در طول خدمت باید با شرکت در دوره‌های آموزشی حین خدمت که در فواصل مناسب تشکیل خواهند شد، دانش و توانایی حرفه‌ای خود را حفظ و بهتر کنند.

۴۸- تمامی کارکنان زندان باید همواره چنان رفتار کنند و وظایف خود را انجام دهند که با کار خود و جلب احترام زندانیان برای همیشه روی آنان تاثیر بگذارند.

۴۹- (۱) در میان کارکنان زندان، باید تا حد امکان تعداد کافی متخصص از جمله روانپزشک، روانشناس، مددکار، معلم و مربی حرفه‌ای باشد.

(۲) امنیت شغلی مددکاران اجتماعی، معلمان و مربیان حرفه‌ای باید به‌طور دائمی تضمین شده باشد و امکان کار مددکاران نیمه‌وقت یا داوطلب وجود داشته باشد.

۵۰- (۱) مدیر زندان برای انجام وظیفه خود از نظر شخصیت، توانایی اداری، آموزش مناسب و تجربه باید صلاحیت کافی داشته باشد.

(۲) باید تمام وقت خود را وقف وظایف رسمی خود کند و نباید بر مبنای کار پاره وقت استخدام شود.

(۳) باید در ساختمان زندان یا در نزدیکی آن ساکن باشد.

(۴) هنگامی که دو یا چند زندان تحت مدیریت یک مدیر باشد، مدیر باید از هر یک از آنها در فواصل مرتب دیدن کند. یک مقام مسئول ساکن در هر یک از این زندان‌ها باید سرپرست هر یک از آنها باشد.

۵۱- (۱) مدیر، معاون او و اکثر کارکنان دیگر زندان باید بتوانند به زبان بیشترین تعداد زندانیان، یا زبانی که بیشتر آنان درک می‌کنند، صحبت کنند.

(۲) هرگاه لازم باشد، باید از خدمات مترجم استفاده شود.

۵۲- (۱) در زندان‌هایی که آنقدر بزرگ باشند که خدمت یک یا چند پزشک تمام وقت را ایجاب کنند، حداقل یکی از آنان باید در ساختمان زندان یا در نزدیکی آن سکونت داشته باشد.

(۲) در سایر زندان‌ها پزشک باید هر روز از زندان دیدن و محل سکونت او به قدری به زندان نزدیک باشد که بتواند در موارد اضطراری بی‌درنگ در زندان حضور یابد.

۵۳- (۱) در یک زندان برای زنان و مردان، آن قسمت از زندان که برای زنان در نظر گرفته شده باید تحت ریاست مامور مسئول زن باشد که حق نگهداری کلیدهای تمام آن قسمت زندان را داشته باشد.

(۲) هیچ یک از کارکنان مرد زندان نباید وارد قسمت زنانه زندان شود مگر به همراه یک مامور زن.

(۳) فقط ماموران زن باید مراقب و ناظر زندانیان زن باشند. اما این امر مانع از انجام وظایف حرفه‌ای کارکنان مذکر، به‌ویژه پزشکان و معلمان در زندان‌ها یا بخش‌های اختصاصی زنان در زندان‌ها نخواهد شد.

۵۴- (۱) ماموران زندان‌ها در روابط خود با زندانیان، جز در دفاع از خود یا در موارد تلاش برای فرار، یا مقاومت فیزیکی فعال یا غیرفعال نسبت به یک دستور مبتنی بر قانون یا مقررات نباید از زور استفاده کنند. مامورانی که به زور متوسل می‌شوند نباید بیش از زوری که کاملاً ضروری است، استفاده کنند و باید بلافاصله موضوع را به مدیر زندان اطلاع دهند.

(۲) به ماموران زندان باید آموزش فیزیکی ویژه داده شود تا بتوانند زندانیان پرخاشگر را مهار کنند.

(۳) کارکنانی که مشاغل دارند که آنان را در تماس مستقیم با زندانیان قرار می‌دهد جز در شرایط استثنایی نباید مسلح باشند. به علاوه کارکنان در هیچ شرایطی نباید مسلح باشند مگر این‌که آموزش استفاده از سلاح را دیده باشند.

بازرسی

۵۵ - بازرسان واجد شرایط و با تجربه که به وسیله يك نهاد ذیصلاح منصوب شده باشند باید به طور مرتب از زندانها و خدمات جزایي بازرسی کنند. وظیفه آنان باید به‌ویژه تضمین این امر باشد که این موسسات مطابق قوانین و مقررات موجود و به امید اجرای هدف‌های خدمات جزایي و تادیبي اداره شوند.

بخش ۲

مقررات قابل اجرا برای دسته‌بندی‌های ویژه زندانیان
الف - زندانیان تحت محاکمه

اصول هدایت‌کننده

۵۶ - از این پس هدف نشان دادن روحیه‌ای است که نهادهای جزایي باید براساس آن اداره شوند و هدف‌هایی که باید براساس اعلامیه صادر شده تحت نظارت مقدماتی شماره يك متن حاضر داشته باشند.

۵۷ - حبس کردن یا اقدامات دیگر که باعث قطع ارتباط خلاقکار با دنیای خارج شود، با همان واقعیت گرفتن حق آزادی اراده شخص با محروم کردن او از آزادی وی، اقدامی آزردهنده است. بنابر این نظام زندان نباید، به استثنای به عنوان لازمه جداسازی موجه با حفظ انضباط، رنج ذاتی چنین موقعیتی را تشدید کند.

۵۸ - هدف و دلیل محکومیت زندان یا اقدامی مشابه برای محروم کردن شخصی از آزادی در نهایت، حفظ جامعه در برابر جرم است. به این هدف فقط در صورتی می‌توان دست یافت که از دوره حبس برای تضمین، تا حد امکان، این امر استفاده شود که شخص خلاقکار پس از بازگشت به جامعه نه فقط مشتاق بلکه قادر به ادامه زندگی بر مبنای پیروی از قانون و اتکا به خود باشد.

۵۹ - به این منظور، زندان باید از کلیه نیروها و اشکال درمانی و ترمیمی، آموزشی، اخلاقی، روحی و کمک‌های دیگر که مناسب و در دسترس هستند، بهره‌برداری کند و از آنها برحسب نیازهای درمانی فردی زندانیان استفاده نماید.

۶۰ - (۱) نظام زندان باید بکوشد هرگونه تفاوت بین زندگی در زندان و زندگی در آزادی را که ممکن است از مسئولیت زندانیان یا احترام لازم به حیثیت آنان به عنوان انسان بکاهد به حداقل برساند.

(۲) پیش از پایان محکومیت، بهتر است اقدام‌های لازم برای تضمین بازگشت تدریجی زندانی به زندگی در اجتماع انجام شود. به این هدف شاید بتوان، برحسب مورد، با اجرای برنامه‌های پیش از آزادی زندانی در همان زندان یا محل مناسب دیگر، یا با آزادی آزمایشی تحت نوعی نظارت، که اجرای آن نباید به پلیس محول شود، بلکه باید با کمک اجتماعی موثر ترکیب شود، دست یافت.

۶۱ - در رفتار با زندانیان نباید بر جدایی آنان از اجتماع بلکه بر ادامه مشارکت آنان در زندگی اجتماعی تاکید کرد. بنابر این، هر جا که ممکن باشد، از موسسات و کارگزاری‌های اجتماعی برای یاری به کارکنان زندان در زمینه انجام وظیفه بازپروری اجتماعی زندانیان کمک گرفته خواهد شد. مددکاران اجتماعی که مسئول انجام وظیفه حفظ و اصلاح تمامی روابط مطلوب زندانی با خانواده‌اش و با کارگزاری‌های اجتماعی ارزشمند هستند، باید با همه زندان‌ها در تماس باشند. برای حداکثر حمایت، متناسب با قانون و محکومیت، از حقوق مربوط به منافع مدنی، حقوق تأمین اجتماعی و سایر مزایای اجتماعی زندانیان باید گام‌هایی برداشته شود.

۶۲ - خدمات پزشکی زندان‌ها باید در صدد تشخیص و درمان هر بیماری یا نقص جسمی یا روانی باشند که ممکن است مانع از بازپروری زندانی شوند. کلیه خدمات ضروری دارویی، جراحی و مربوط به روانپزشکی باید برای انجام این هدف فراهم شود.

۶۳ - (۱) اجرای این اصول نیازمند درمان انفرادی است و به این منظور يك نظام انعطاف‌پذیر طبقه‌بندی زندانیان در گروه‌های مختلف لازم است؛ بنابر این بهتر است چنین گروه‌هایی در زندان‌های جداگانه که مناسب مداوای هر گروه باشند، توزیع شوند.

(۲) لازم نیست این زندان‌ها تدابیر امنیتی یکسانی برای همه گروه‌ها انجام دهند. بهتر است برحسب نیازهای گروه‌های متفاوت، تدابیر امنیتی متفاوتی انجام شود. زندان‌های باز، با توجه به این حقیقت که در برابر فرار هیچ تدبیر امنیتی فیزیکی انجام نمی‌دهند بلکه به انضباط ذاتی خود زندانیان متکی هستند، مناسب‌ترین شرایط را برای بازپروری زندانیانی که با دقت‌گزی‌شان شده‌اند، فراهم می‌سازند.

(۳) بهتر است تعداد زندانیان در زندان‌های بسته چندان زیاد نباشد که امکان برخورد انفرادی از بین برود. در بعضی از کشورها تلاش می‌شود جمعیت چنین زندان‌هایی از ۵۰۰ نفر بیشتر نشود. در زندان‌های باز تعداد زندانیان باید تا حد امکان کم باشد.

(۴) به عبارت دیگر، حفظ زندان‌هایی که آنقدر کوچک هستند که تاسیسات مناسب را نمی‌توان در آنها ارائه داد، مناسب نیست.

۶۴ - با آزادی زندانی، وظیفه اجتماع پایان نمی‌یابد. بنابر این، باید کارگزاری‌های دولتی یا خصوصی وجود داشته باشند که بتوانند به زندانی آزاد شده مراقبت‌های موثر بعد از آزادی به منظور کاهش تبعیض و پیشداوری علیه او و در راستای بازپروری اجتماعی وی ارائه دهند.

رفتار

۶۵ - منظور رفتار با اشخاص محکوم شده به زندان یا مجازات مشابه، تا آنجا که زمان محکومیت اجازه دهد، باید ایجاد اراده‌گذران زندگی بر مبنای پیروی از قانون و اتکا به خود پس از آزادی از زندان در آنان باشد و آنان را برای انجام این کار آماده کند.

۶۶ - (۱) برای رسیدن به این هدف‌ها، باید از تمام وسایل مناسب، از جمله انجام مراسم دینی در کشورهایی که این کار ممکن است، آموزش و پرورش، ارشاد و آموزش حرفه‌ای، مددکاری اجتماعی، مشورت برای کاریابی، رشد و تحول جسمی و تقویت شخصیت اخلاقی، بر حسب نیازهای فردی هر زندانی، با توجه به پیشینه اجتماعی و کیفی او، توانایی‌ها و قابلیت‌های جسمی و ذهنی او، طبع شخصی او، زمان محکومیت و امیدهای او پس از آزادی استفاده کرد.

(۲) مدیر زندان برای هر زندانی با محکومیت زمانی مناسب، در سریع‌ترین زمان ممکن پس از ورود او باید گزارش‌های کامل درباره همه مطالبی که به آنها در پاراگراف قبل اشاره شده، دریافت کند. چنین گزارش‌هایی باید همیشه شامل گزارشی از پزشک، هر جا که ممکن باشد، روانپزشک متخصص، درباره شرایط جسمی و روانی زندانی نیز باشد.

(۳) این گزارش‌ها و سایر اسناد مربوطه باید در پرونده انفرادی نگهداری شود. این پرونده باید شامل آخرین اطلاعات بوده و محرمانه و طبقه‌بندی شده باشد و به روشی نگهداری شود که در صورت نیاز، کارکنان مسئول بتوانند از آن استفاده کنند.

طبقه‌بندی و شخصی‌سازی

۶۷ - هدف‌های طبقه‌بندی باید به شرح زیر باشد:

(الف) جدا کردن زندانی از زندانیان دیگری که، به علت سوابق کیفی یا ویژگی‌های بد خود، احتمال دارد تاثیر بد برجای بگذارند؛

(ب) تقسیم کردن زندانیان به گروه‌های متفاوت به منظور تسهیل رفتار با آنان با توجه به بازپروری اجتماعی آنان.

۶۸ - از زندان‌های جداگانه یا قسمت‌های جداگانه يك زندان باید تا حد امکان برای برخورد با گروه‌های متفاوت زندانیان استفاده کرد.

۶۹ - هر چه سریع‌تر پس از ورود و پس از بررسی شخصیت هر زندانی با زمان مناسب محکومیت، باید برنامه‌ای برای رفتار با او با توجه به اطلاعات به دست آمده درباره نیازها، توانایی‌ها و خلق و خوی شخصی او آماده شود.

امتیاز

۷۰ - به منظور تشویق رفتار خوب، ایجاد حس مسئولیت و تامین منافع و جلب همکاری زندانیان در رفتار با آنان؛ در هر زندان نظام‌های امتیاز دهی مناسب برای گروه‌های متفاوت زندانیان و روش‌های رفتار باید ایجاد شود.

کار

۷۱ - (۱) کار در زندان نباید ماهیت آزاردهنده داشته باشد.

(۲) همه زندانیانی که دوره محکومیت خود را می‌گذرانند بر اساس آمادگی جسمی و روانی خود، که پزشک زندان تعیین خواهد کرد، باید ملزم به کار باشند.

(۳) امکان کار کافی با ماهیت مفید برای مشغول نگهداشتن فعالانه زندانیان برای روز کاری عادی باید فراهم باشد.

(۴) کار ارائه شده باید تا حد امکان چنان باشد که توانایی زندانیان را برای تامین زندگی شرافتمندانه پس از آزادی حفظ یا بیشتر کند.

(۵) امکان آموزش حرفه‌ای کارهای مفید، به ویژه برای زندانیان جوان فراهم باشد تا بتوانند از این راه سود ببرند.

(۶) در چارچوب حدود سازگار با گزینش حرفه‌ای و مناسب با متقاضیات مدیریت و انضباط زندان، زندانیان باید قادر باشند نوع کاری را که مایلند انجام دهند، انتخاب کنند.

۷۲- (۱) سازماندهی و روش‌های کار در زندان‌ها باید تا حد امکان شبیه کار مشابه در خارج از زندان‌ها باشد تا زندانیان را برای شرایط زندگی حرفه‌ای عادی آماده کند.
(۲) به هر حال منافع زندانیان و آموزش حرفه‌ای آنان نباید دستاویزی برای رسیدن به سود مالی از یک صنعت در زندان باشد.

۷۳- (۱) صنایع و مزارع زندان ترجیحاً باید به طور مستقیم به وسیله مدیریت زندان، و نه به وسیله مقاطعه‌کاران خصوصی، اداره شود.
(۲) هر جا که زندانیان برای انجام کاری استخدام شده باشند که تحت کنترل مدیریت زندان نباشد، زندانیان باید همیشه تحت نظارت کارکنان زندان باشند. اگر کار برای ادارات دولتی نباشد، مزدهای عادی کامل برای چنین کاری، باتوجه به محصول کار زندانیان باید به وسیله اشخاصی که کار برای آنان انجام می‌شود، به مدیریت زندان پرداخت شود.

۷۴- (۱) اقدامات احتیاطی مشابه آنچه که برای محافظت از امنیت و سلامتی کارکنان آزاد انجام می‌شود باید در زندان‌ها به عمل آید.
(۲) برای بیمه و پرداخت خسارت به زندانیان در برابر صدمات صنعتی، از جمله بیماری‌های ناشی از کار، براساس شرایط برابر با آنچه قانون برای کارکنان آزاد در نظر گرفته، باید اقدام شود.

۷۵- (۱) حداکثر ساعات کار روزانه و هفتگی زندانیان باید به وسیله قانون یا براساس مقررات مدیریت زندان، با در نظر گرفتن مقررات و عرف محلی در مورد استخدام کارکنان آزاد، تعیین شود.
(۲) باید یک روز برای استراحت در هفته و زمان کافی برای آموزش و سایر فعالیت‌هایی که انجام آنها به عنوان بخشی از مداوا و بازپروری زندانیان لازم است، در نظر گرفته شود.

۷۶- (۱) باید روشی برای پرداخت منصفانه مزدکار زندانیان وجود داشته باشد.
(۲) براساس این روش زندانیان باید اجازه داشته باشند حداقل بخشی از درآمدهای خود را برای تهیه کالاهای مجاز برای استفاده خود صرف‌کنند و بخشی از درآمدهای خود بفرستند.
(۳) در این روش باید پیش‌بینی شود بخشی از درآمدها به وسیله مدیریت زندان در صندوق پس‌انداز حفظ شود تا هنگام آزادی در اختیار زندانی گذاشته شود.

آموزش و تفریح

۷۷- (۱) برای آموزش بیشتر همه زندانیانی که قادرند از آموزش سود برند، از جمله آموزش دینی در کشورهایایی که این کار امکان دارد، باید پیش‌بینی‌های لازم انجام شود. آموزش بیسوادان و زندانیان جوان باید اجباری باشد و مدیریت زندان توجه ویژه به آن مبذول کند.
(۲) تا آنجا که عملی باشد، نظام آموزش زندانیان باید با نظام آموزشی کشور یکسان باشد تا زندانیان بتوانند پس از آزادی بدون دشواری به آموزش خود ادامه دهند.

۷۸- امکان انجام فعالیت‌های تفریحی و فرهنگی باید در همه زندان‌ها برای کمک به بهداشت روانی و جسمی زندانیان فراهم شود.

روابط اجتماعی و مراقبت‌های بعد از آزادی

۷۹- برای حفظ و بهبود روابط مطلوب بین زندانی و خانواده‌اش که به نفع دو طرف باشد باید توجه ویژه مبذول شود.

۸۰- از ابتدای محکوم شدن زندانی ملاحظات را باید برای آینده او پس از آزادی در نظر داشت و او را تشویق و یاری کرد تا چنین روابطی را با اشخاص یا سازمان‌های خارج از زندان حفظ یا برقرار کند تا بهترین منافع خانواده او و بازپروری اجتماعی خود او تامین شود.

۸۱- (۱) سرویس‌ها و سازمان‌ها، اعم از دولتی یا غیردولتی، که به زندانیان آزاد شده کمک می‌کنند تا خود را دوباره در اجتماع تثبیت کنند، تا آنجا که ممکن و ضروری است، باید اطمینان حاصل کنند اسناد و اوراق شناسایی کافی در اختیار زندانیان آزاد شده قرار داده شود، خانه و کار مناسب داشته باشند، با توجه به شرایط آب و هوا و فصل، لباس کافی و مناسب داشته باشند، و از امکانات کافی برای رسیدن به مقصد خود و ادامه حیات در دوره بلافاصله پس از آزادی برخوردار باشند.

(۲) نمایندگان مجاز چنین سازمان‌هایی باید دسترسی لازم به زندان و زندانیان داشته باشند و از شروع محکومیت زندانی در مورد آینده او مورد مشورت قرار گیرند.
(۳) بهتر است فعالیت‌های چنین سازمان‌هایی تا حد امکان متمرکز یا هماهنگ شده باشد تا بهترین استفاده از تلاش‌های آنها تضمین شود.
ب - زندانیان دیوانه و از نظر روانی غیرطبیعی

۸۲ - (۱) اشخاص دیوانه نباید در زندان نگهداری شوند و باید ترتیب انتقال هر چه سریع‌تر آنان به موسسات روانی داده شود.
(۲) زندانیان دیگری که از سایر بیماری‌ها یا اختلالات روانی رنج می‌برند باید در موسسات تخصصی تحت مدیریت کادر پزشکی معاینه و مداوا شوند.
(۳) چنین بیمارانی در طول اقامت در زندان باید تحت نظارت ویژه پزشک باشند.
(۴) سرویس پزشکی یا روانپزشکی زندان باید امکان مداوای روانی کلیه زندانیان دیگری را که نیاز به چنین درمانی دارند، فراهم سازد.

۸۳ بهتر است، با همکاری سازمان‌های مربوطه، برای تضمین تداوم مداوای روانی زندانی پس از آزادی و ارائه مراقبت‌های اجتماعی روانی پس از آزادی، در صورت لزوم اقداماتی انجام شود.

ج - زندانیان تحت بازداشت یا در انتظار محاکمه

۸۴ - (۱) در این متن از این به بعد به اشخاصی که به دلیل اتهام کیفری دستگیر یا زندانی شده‌اند، و در بازداشت پلیس یا زندان هستند اما هنوز محاکمه و محکوم نشده‌اند به عنوان «زندانیان محاکمه نشده» اشاره خواهد شد.
(۲) اصل بر این است که زندانیان محاکمه نشده بی‌گناه هستند و با آنان باید به عنوان افراد بی‌گناه رفتار شود.
(۳) این زندانیان، بدون تغییر در مقررات حقوقی مربوط به محافظت از آزادی فردی یا تجویز رعایت این روند در قبال زندانیان محاکمه نشده، باید از شرایطی ویژه برخوردار شوند که در مقررات زیر فقط الزامات اساسی آن توصیف شده است.

۸۵ - (۱) زندانیان محاکمه نشده باید جدا از زندانیان محکوم شده نگهداری شوند.
(۲) زندانیان محاکمه نشده جوان باید جدا از زندانیان بزرگسال و در اصل در زندان‌های جدا نگهداری شوند.

۸۶ - زندانیان محاکمه نشده باید به تنهایی در اتاق‌های جدا، با رعایت رسوم متفاوت محلی با توجه به آب و هوا بخوابند.

۸۷ - در چارچوب محدودیت‌های منطبق با نظم مطلوب زندان، زندانیان محاکمه نشده، اگر بخواهند، می‌توانند غذای خود را با هزینه خود، یا از طریق مدیریت زندان یا به وسیله خانواده یا دوستان خود از خارج از زندان تهیه کنند. در غیر این صورت مدیریت زندان باید غذای آنان را تامین کند.

۸۸ - (۱) زندانی محاکمه نشده باید اجازه داشته باشد لباس شخصی خود را، اگر تمیز و مناسب باشد، برتن کند.
(۲) اگر لباس زندان را بپوشد، لباس باید متفاوت با لباس زندانیان محکوم شده باشد.

۸۹ - به زندانی محاکمه نشده باید همیشه امکان کار کردن پیشنهاد داده شود، اما نباید مجبور به کار کردن باشد. اگر کار کردن را انتخاب کند، باید برای کارش مزد بگیرد.

۹۰ - زندانی محاکمه نشده باید اجازه داشته باشد با هزینه خود یا هزینه شخص ثالث کتاب، روزنامه، متون مکتوب دیگر و سایر وسایل سرگرمی که با مصالح اجرای عدالت و امنیت و نظم مطلوب زندان سازگار باشد، تهیه کند.

۹۱ - زندانی محاکمه نشده حق دارد در صورت لزوم و به شرط داشتن توانایی پرداخت هزینه‌ها مورد معاینه و مداوای پزشک یا دندانپزشک خاص خود قرار گیرد.

۹۲- به زندانی محاکمه نشده باید اجازه داده شود بازداشت خود را بلافاصله به خانواده خود اطلاع دهد و کلیه تسهیلات معقول برای ارتباط با خانواده و دوستانش، و برای پذیرفتن آنان در زندان، فقط مشروط به رعایت محدودیت‌ها و نظارت لازم برای مصالح اجرای عدالت و امنیت و نظم مطلوب زندان، به او داده شود.

۹۳- زندانی محاکمه نشده باید اجازه داشته باشد برای دفاع از خود متقاضی کمک حقوقی رایگان، از هر جا که چنین کمکی وجود داشته باشد، شود، و مشاور حقوقی او به منظور دفاع از وی و تهیه و ارائه دستورالعمل‌های محرمانه به او با وی دیدار کند. برای این نیت، اگر بخواهد باید وسایل برای نوشتن در اختیارش گذاشته شود. گفتگو بین زندانی و مشاور حقوقی او باید در معرض دید یک مأمور پلیس یا زندان، اما نه در حوزه شنوایی آنان، انجام شود.

د- زندانیان مدنی

۹۴- در کشورهایی که قانون، زندانی کردن اشخاص را برای بدهی، یا با دستور دادگاه براساس اقامه دعوی غیرجنایی مجاز می‌داند، اشخاصی که به این دلایل زندانی می‌شوند، نباید تحت هیچ محدودیت یا شدت عمل بیشتر از آنچه که برای تضمین بازداشت امن و نظم سودمند لازم است، قرار گیرند. رفتار با آنان نباید نامناسب‌تر از رفتار با زندانیان محاکمه نشده باشد، جز این که آنان ممکن است احتمالاً ملزم به کار کردن باشند.

ه- اشخاصی که بدون اتهام توقیف یا زندانی شده‌اند

۹۵- بدون تأثیر بر مفاد ماده ۹ «میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی» به اشخاصی که بدون اتهام، توقیف یا زندانی شده‌اند باید همان حمایتی اعطا شود که تحت قسمت اول و قسمت دوم بخش ج اعطا شده است. مفاد مربوطه قسمت دوم، بخش الف، نیز باید هر جا که استفاده از آنها ممکن است موجب نفع این گروه ویژه از افراد تحت بازداشت شود، به اجرا درآید مشروط بر این که هیچ اقدامی به نشانی این که بازآموزی یا بازپروری به هیچ وجه برای اشخاصی که به هیچ خلاف جنایی محکوم نشده‌اند، مناسب نیست، به عمل نیاید.